

5. Про державну геологічну службу України : закон України від 4 листоп. 1999 р. № 1216-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 51. – Ст. 456.
6. Про Положення про Державну службу гірничого нагляду та промислової безпеки України : указ Президента України від 6 квіт. 2011 р. № 408/2011 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 29. – Ст. 1241.
7. Земельний кодекс України // Офіційний вісник України. – 2001. – № 46. – Ст. 2038.
8. Про місцеве самоврядування в Україні [Електронний ресурс] : закон України від 21 трав. 1997 р. № 280/97-ВР. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=2&nreg=280%2F97-%E2%F0>.
9. Господарський кодекс України // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 462.
10. Про природні монополії : закон України від 20 квіт. 2000 р. № 1682-III // Офіційний вісник України. – 2000. – № 19. – Ст. 772.
11. Про заходи щодо реалізації державної політики у сфері природних монополій : указ Президента України від 19 серп. 1997 р. № 853/97 // Урядовий кур'єр. – 1997. – 28 серп.
12. Про ліцензування певних видів господарської діяльності : закон України від 1 черв. 2000 р. № 1775-III // Офіційний вісник України. – 2000. – № 27. – Ст. 1109.
13. Про затвердження Порядку контролю за дотриманням Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з постачання природного газу за регульованим тарифом та за нерегульованим тарифом, із зберігання природного газу, розподілу природного і нафтового газу та транспортування нафти, нафтопродуктів, природного і нафтового газу магістральними трубопроводами [Електронний ресурс] : наказ Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва від 7 груд. 2005 р. № 120. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=za004-06>.

Надійшла до редколегії 03.09.2011

КАЦУБА А. В. КОНТРОЛЬНО-НАДЗОРНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ЗА ДОБЫЧЕЙ И ПОСЛЕДУЮЩЕЙ РЕАЛИЗАЦИЕЙ НЕФТИ И ПРИРОДНОГО ГАЗА

Выполнен анализ теоретических положений и нормативно-правовых основ организации и осуществления государственного контроля и надзора в процессе обеспечения режима законности осуществления хозяйственной деятельности по добыче и дальнейшей реализации нефти и природного газа, а также определены особенности контрольно-надзорной деятельности в нефтегазовой отрасли Украины.

KATSUBA O. OVERSIGHT ACTIVITIES PRO EXTRACTION AND FURTHER REALIZATION OIL AND NATURAL GAS

The analysis of theoretical and legal foundations of the organization and execution of state control and supervision in the process of providing the legality of the business of extraction and further realization oil and natural gas is made; also the features of control and supervisory activities in oil and gas industry in Ukraine are determined.

УДК 343.533+347.78(477)

М. В. БОРУТА,

ад'юнкта

Харківського національного університету внутрішніх справ

СИСТЕМА СУБ'ЄКТІВ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ АВТОРСЬКОГО ПРАВА В УКРАЇНІ

Розглянуто авторське право в Україні як елемент права інтелектуальної власності. Досліджено правовий статус та компетенцію суб'єктів, які прямо чи опосередковано здійснюють адміністративно-правову охорону авторського права в Україні

Потреба охорони авторського права в Україні виникає внаслідок необхідності авторів літературних творів та витворів мистецтва захистити свої виключні права на отримання соціальних благ від своєї творчої діяльності. Об'єктами авторського прав передусім є твори у галузі науки, літератури і мистецтва, як

оприлюднені, так і неоприлюднені, як завершені, так і незавершені, незалежно від їх призначення, жанру, обсягу, мети (освіта, інформація, реклама, пропаганда, розваги тощо). Так, авторське право виникає з моменту створення твору та супроводжується наданням його автору певного обсягу майнових та немайнових

прав, які через імовірність свого порушення потребують постійної охорони та захисту. Як відомо, такий захист здійснюється в порядку, встановленому адміністративним, цивільним і кримінальним законодавством [1].

Дослідженням проблем захисту інтелектуальної власності, в тому числі авторського права як її складової, займалися такі вчені, як А. С. Білоусов, В. В. Галунько, І. М. Горбаньов, Т. В. Захарченко, Г. М. Краснотуп тощо. Однак окремі аспекти, що були ними розкриті, не охоплюють усіх питань адміністративно-правової охорони авторського права в Україні, специфіка якої також безпосередньо залежить від особливостей суб'єктів охорони. Тому метою даної статті є виокремлення суб'єктів адміністративно-правової охорони авторського права в Україні, з'ясування особливостей їх правового статусу та компетенції.

Так, ми категорично не можемо погодитись з О. А. Підпригорою, який стверджує, що адміністративно-правовий захист права інтелектуальної власності має неупорядкований, несистематизований і малоефективний характер. Адміністративно-правовому захисту піддані лише окремі об'єкти інтелектуальної власності, оскільки сама адміністративно-правова система захисту права інтелектуальної власності формувалася хаотично, під впливом випадкових обставин, а об'єкти авторського права і суміжних прав адміністративно-правовому захисту взагалі не підлягають [2].

На нашу думку, ця позиція є помилковою, оскільки виникнення авторського права лише внаслідок факту створення твору без потреби його реєстрації чи будь-якого іншого спеціального його оформлення, а також виконання будь-яких інших формальностей [1] не позбавляє його необхідності захисту від порушень в адміністративно-правовому порядку.

Сам термін «охорона прав» традиційно визначають як сукупність правового забезпечення тих чи інших відносин, тієї чи іншої діяльності; це правове регулювання відносин, які виникають у процесі будь-якої діяльності, починаючи від виникнення цих відносин і до їх припинення [3].

Відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права» [1], до порушень авторського права належать: учинення будь-яких дій, які порушують особисті немайнові права та майнові права авторські права; піратство у сфері авторського права, тобто опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території

України і розповсюдження контрафактних примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних); плагіат – оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору; ввезення на митну територію України без дозволу осіб, які мають авторське право, примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних); вчинення дій, що створюють загрозу порушення авторського права тощо. Саме профілактика та унеможливлення таких порушень авторського права є завданням його охорони.

Таким чином, адміністративно-правова охорона авторського права та суміжних прав, що є її особливістю та відрізняє від цивільно-правової та кримінально-правової охорони, здійснюється суб'єктами публічного управління, що об'єднують собою діяльність органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та невіддільних за характером своєї діяльності суб'єктів (громадських організацій) у разі делегування їм державно-владних повноважень [4, с. 10–11]. Такими суб'єктами виступають Державна служба інтелектуальної власності Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, органи внутрішніх справ, Міністерство юстиції України, Державна податкова служба, Антимонопольний комітет, громадські організації тощо.

Передусім необхідно погодитись, що адміністративно-правова охорона авторського права в Україні як елемент інтелектуальної власності здійснюється у трьох основних формах: 1) державна реєстрація об'єктів інтелектуальної власності та видання на них охоронних документів; 2) застосування до порушників режиму інтелектуальної власності засобів адміністративного примусу; 3) у процесі адміністративного провадження за скаргами та заявами суб'єктів права інтелектуальної власності [5, с. 711].

Таким чином, попри те, що авторське право виникає незалежно від факту його реєстрації, суб'єкт авторського права для засвідчення авторства (авторського права) у будь-який час протягом строку охорони авторського права може зареєструвати своє авторське право у відповідних державних реєстрах.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України «Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір» [6], така реєстрація здійснюється Державним департаментом інтелектуальної власності. Дана Постанова потребує внесення змін та доповнень, оскільки відповідно до Указу

Президента України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» утворено Державну службу інтелектуальної власності України у складі Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України. Дана Служба згідно з Положенням про Державну службу інтелектуальної власності України [7] відповідно до покладених на неї завдань погоджує видачу державного посвідчення на право розповсюдження і демонстрування аудіовізуальної продукції щодо дотримання авторського права і суміжних прав.

Таким чином, Державна служба інтелектуальної власності виступає спеціальним суб'єктом адміністративно-правової охорони авторського права в Україні як елемента інтелектуальної власності, що створений для забезпечення реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності та є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра освіти і науки, молоді та спорту України відповідно до Положення [7]. Однак указане положення має загальний характер та регулює лише організаційні засади діяльності Державної служби, майже не зазначаючи її повноваження щодо охорони авторського права. До них можна віднести державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір, розгляд заявки, видачу свідоцтв та рішень та публікацію відомостей про реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір [8].

Також серед суб'єктів адміністративно-правової охорони авторського права в Україні значне місце посідає діяльність органів виконавчої влади, які прямо чи опосередковано здійснюють охорону прав на об'єкти інтелектуальної власності згідно чинного законодавства України. До них, відповідно до Постанови Верховної Ради України «Про Рекомендації парламентських слухань «Захист прав інтелектуальної власності в Україні: проблеми законодавчого забезпечення та правозастосування» [9], належать: Міністерство юстиції України, Міністерство внутрішніх справ України (МВС), Служба безпеки України (СБУ), Державна митна служба України, Державна податкова адміністрація України, Антимонопольний комітет України та Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики (з 9 грудня 2010 р. Державну податкову адміністрацію України реорганізовано в Державну податкову службу, а Державний комітет Укра-

їни з питань технічного регулювання та споживчої політики – у Державну службу технічного регулювання України).

Так, Міністерство юстиції України бере участь у розробленні законодавчих актів з питань інтелектуальної власності, координує законотворчу діяльність у цій сфері та інших галузях законодавства і відповідає за адаптацію законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

Міністерство внутрішніх справ України (МВС) здійснює заходи з попередження та викриття злочинів, пов'язаних із порушенням прав інтелектуальної власності, бере участь у створенні та вдосконаленні законодавчої бази, необхідної для протидії цим порушенням. Особливу увагу МВС приділяє запобіганню та виявленню фактів тиражування і розповсюдження контрафактної музичної та аудіовізуальної продукції, неліцензійного комп'ютерного програмного забезпечення, а також фактів виробництва та розповсюдження продукції з фальсифікованими товарними знаками відомих вітчизняних і зарубіжних товаровиробників. У 2001 р. у структурі Державної служби боротьби з економічною злочинністю МВС утворено як у центральному апараті, так і на регіональному рівні підрозділи по боротьбі з правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності.

Служба безпеки України (СБУ) бере участь у розробленні та здійсненні заходів із забезпечення захисту державної таємниці України; у порядку, визначеному законодавством, сприяє підприємствам, установам, організаціям, підприємцям у збереженні їхньої комерційної таємниці, розголошення якої може завдати шкоди життєво важливим інтересам України, відповідно до указів Президента України має створити спеціальні підрозділи із запобігання правопорушенням у сфері інтелектуальної власності, несе відповідальність за державну політику щодо голографічного захисту товарів і документів, здійснює державний контроль і координацію діяльності у цій сфері.

Державна митна служба України забезпечує контроль за переміщенням через митний кордон України товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, реєстрацію таких товарів, а також здійснення комплексу передбачених законодавством заходів щодо недопущення переміщення через митний кордон України товарів, виготовлених з порушенням прав інтелектуальної власності.

Державна податкова адміністрація України (Державна податкова служба) здійснює контроль

за тривалістю нарахування і сплати податків у разі ввезення та виробництва (збирання) аудіо- та відеопродукції на території України; на підставі положень законодавства здійснює заходи з вилучення та знищення примірників контрафактної продукції, що сприяє забезпеченню захисту прав інтелектуальної власності, зокрема авторських і суміжних прав на аудіо- та відеопродукцію; особливу увагу приділяє виявленню та знешкодженню підпільного виробництва такої продукції.

Антимонопольний комітет України є державним органом зі спеціальним статусом, що забезпечує захист інтересів суб'єктів підприємства від недобросовісної конкуренції, пов'язаної з неправомірним використанням об'єктів права інтелектуальної власності.

Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики (Державна служба технічного регулювання України) здійснює державний контроль за дотриманням вимог законодавства України щодо захисту прав споживачів і про рекламу.

У свою чергу, саме застосування до порушників авторського права заходів адміністративного примусу та провадження за скаргами та заявами суб'єктів права інтелектуальної власності посадовими особами вищезазначених органів, державними інспекторами з питань інтелектуальної власності та деякими іншими суб'єктами публічного управління, дозволяє адміністративно-правову охорону права інтелектуальної власності (в тому числі авторського права) віднести до спеціальної юрисдикційної форми охорони [5, с. 710], яка здійснюється суб'єктами публічного управління (Державна служба інтелектуальної власності, МВС України, Антимонопольним комітетом України тощо), як влучно зазначає Є. В. Юркова.

Значне місце в охороні авторського та суміжних прав в Україні посідає діяльність громадських організацій, таких, наприклад, як Українська Антипіратська Асоціація, яка є некомерційною організацією, основною метою якої є задоволення законних соціальних, економічних, творчих та інших спільних інтересів своїх членів, сприяння забезпеченню захисту авторського права і суміжних прав членів Асоціації та створенню умов щодо посилення в Україні охорони прав на інтелекту-

альну власність, а саме аудіовізуальних та інших творів [10].

Окремим суб'єктом охорони авторського права в Україні є прокуратура України, якій у напрямку охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності, в тому числі авторського права, відводиться дуже важливе місце. Оскільки дотримання закону повинно стати керівним фактором у сфері охорони і захисту інтелектуальної власності, органи прокуратури зобов'язані здійснювати нагляд за правильним застосуванням законів, використовуючи для цього надані повноваження примусу або право звернення до суду. Практика здійснення прокурорського нагляду за дотриманням законодавства про охорону прав на об'єкти інтелектуальної власності свідчить про те, що основним порушенням в цій сфері, з приводу яких до органів прокуратури надходять звернення потерпілих, є незаконне використання авторських прав на аудіовізуальні твори (виготовлення і продаж контрафактних аудіокасет і відеофільмів), розповсюджене практично по всій території України. Органи прокуратури зобов'язані здійснювати нагляд за законністю порушення кримінальних справ або відмови в їх порушенні, оформлення адміністративних матеріалів як з точки зору законності їх порушення, так і з точки зору неправильної оцінки діяння як адміністративного правопорушення, а не злочину.

Виходячи з викладеного вище, можна зазначити, що адміністративно-правова охорона авторського права та суміжних прав здійснюється суб'єктами публічного управління, що об'єднують собою діяльність органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та невідомих за характером своєї діяльності суб'єктів (громадських організацій) у разі делегування їм державно-владних повноважень. Такими суб'єктами виступають Державна служба інтелектуальної власності Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Міністерство юстиції України, Міністерство внутрішніх справ України, Служба безпеки України, Державна митна служба України, Державна податкова служба України, Антимонопольний комітет України, Державна служба технічного регулювання України, прокуратура України тощо.

Список використаної літератури

1. Про авторське право і суміжні права : закон України: від 23 груд. 1993 р. № 3792-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 13. – Ст. 64.
2. Право інтелектуальної власності : підручник / за ред. О. А. Підпригори, О. Д. Святоцького. – К. : Ін Юре, 2002. – 624 с.

3. Мельник О. В. Проблемні питання стосовно захисту права інтелектуальної власності / Мельник О. В. // Митна справа. – 2003. – № 1. – С. 110–115.
4. Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України / авт.-упоряд. В. П. Тимошук. – К. : Факт, 2003. – 496 с.
5. Юркова С. В. Межі адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності в Україні [Електронний ресурс] / С. В. Юркова // Форум права. – 2009. – № 3. – С. 710–714. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2009-3/09jevovu.pdf>.
6. Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір : постанова Кабінету Міністрів України від 27 груд. 2001 р. № 1756 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 52. – Ст. 2369.
7. Про затвердження Положення про Державну службу інтелектуальної власності України : указ Президента України від 8 квіт. 2011 р. № 436/2011 // Офіційний вісник України. – 2011. – 26 квіт.
8. Державна реєстрація авторського права [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sdip.gov.ua/ua/copyright_registration.html.
9. Про Рекомендації парламентських слухань «Захист прав інтелектуальної власності в Україні: проблеми законодавчого забезпечення та правозастосування : постанова Верховної Ради України від 27 черв. 2007 р. № 1243-V // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 45. – Ст. 524.
10. Українська Антипіратська Асоціація. Мета та функції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.apo.kiev.ua/info.phtml>.

Надійшла до редколегії 12.08.2011

БОРУТА М. В. СИСТЕМА СУБЪЕКТОВ АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВОВОЙ ОХРАНЫ АВТОРСКОГО ПРАВА В УКРАИНЕ

Рассмотрено авторское право в Украине как элемент права интеллектуальной собственности. Исследованы правовой статус и компетенция субъектов, которые прямо или косвенно осуществляют административно-правовую охрану авторского права в Украине

BORUTA M. SUBJECTS OF ADMINISTRATIVE SYSTEM OF LEGAL PROTECTION OF COPYRIGHT IN UKRAINE

The copyright in the Ukraine as an element of intellectual property rights is considered. The legal status and competence of the subjects that are directly or indirectly carry out legal and administrative protection of copyright in Ukraine are researched.

УДК 342.565.4

О. О. ГАВРИЛЮК,

здобувач

Харківського національного університету внутрішніх справ

ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ І РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ГЛАСНОСТІ ТА ВІДКРИТОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА

Досліджено роль принципів гласності та відкритості адміністративного судочинства як засобу досягнення цілей адміністративного процесу та шляхи їх реалізації. На основі аналізу норм Кодексу адміністративного судочинства України визначено процесуальне значення принципів гласності та відкритості при розгляді адміністративних спорів.

Визначаючи адміністративне судочинство засобом досягнення мети адміністративно-процесуального регулювання, важливим є визначення питання правильної процедури організації адміністративного процесу як запоруки його ефективності, в чому значне місце відведене принципам як основним, керівним ідеям. Цей факт пояснюється тим, що кожний принцип здійснення правосуддя в адміністративних справах, закріплений законодавцем у нормах діючого Кодексу адміністративного судочинства (далі – КАС) України [1], виконує своє фу-

нкціональне призначення в організації і діяльності адміністративних судів.

Разом із тим, усі принципи діють не розрізнено, а в певній сукупності, оскільки об'єднані загальною метою – організувати діяльність судових органів, забезпечити належний розгляд адміністративної справи, закріпити належне виконання прав та обов'язків всіх учасників адміністративного процесу. Серед визначених законодавцем засад адміністративного судочинства належне місце посідає принцип гласності та відкритості адміністративного процесу.